STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Kalbų tipologijos įvadas	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): prof. dr. Jurgis Pakerys **Kitas / a (-i):**	VU Filologijos fakulteto BKKI Baltistikos katedra

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Kontaktinė (auditorinė)	Pavasario semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Gebėti skaityti akademinius tekstus anglų k.	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):**

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento (-ės) darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	133	32	101

Dalyko (modulio) tikslas		
Pristatyti kalbų tipologijos metodologiją, dabartinius pasiekimus ir parodyti, kaip pasaulio kalbų struktūrinių skirtybių ir bendrybių pažinimas gali būti naudingas analizuojant gerai pažįstamų (studijuojamų ar kt.) kalbų duomenis.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	**Studijų metodai**	**Vertinimo metodai**
Studentas (-ė) turės kalbų tipologijos pagrindus ir gebės tipologiniu aspektu: (a) apibūdinti žodžių klases, komentuoti žodžių tvarkos koreliacijas, sintaksinių ryšių raišką, svarbesnes gramatines kategorijas ir kitus reiškinius; (b) tinkamai vartoti pagrindinę kalbų tipologijos terminiją, (c) naudotis kalbų tipologijai skirtais internetiniais duomenų rinkiniais; (d) naudotis akademine kalbų tipologijai skirta literatūra.	Įtraukianti paskaita (klausimai ir diskusijos), atidusis akademinio teksto skaitymas ir aptariamų pavyzdžių analizė seminarų metu. Individualus darbas rengiant pristatymą (naudojamasi akademine literatūra ir internetiniais kalbų tipologijos duomenų šaltiniais).	2 kontroliniai darbai (vertinami pažymiais), įskaita už pristatymą

Temos	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiškų studijų laikas ir užduotys

	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Savarankiškai atliekamos užduotys**
1. Įvadas. Kas yra kalbų tipologija ir kam jos reikia? Kalbų tipologija ir universalijos. Kalbų tipologijos metodikos pradmenys: kalbų imtis. Genetinė, arealinė ir tipologinė kalbų klasifikacija.	2		2				**4**		Paskaitose rekomenduojama literatūra (žr. privalomos ir rekomenduojamos literatūros sąrašą šio aprašo pabaigoje, kur nurodomi skaitinių puslapiai; toliau ši pastaba nekartojama). Pirmajam seminarui išankstinių užduočių gali būti neteikiama (priklausomai nuo sudaryto paskaitų tvarkaraščio). Jo metu pristatomi el. šaltiniai wals.info ir kt., išsiaiškinami glosavimo principai, aptariamos pranešimų kalbos, galimi aspektai ir šaltiniai.
2. Žodžių klasių tipologija. Atvirosios ir uždarosios klasės. Daiktavardžių, veiksmažodžių, būdvardžių ir prieveiksmių skirties klausimai.	2		2				**4**	**12**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Schachter, Shopen, Parts-of-speech systems, in: Shopen ed. 2007, *Language Typology and Syntactic Description* 1, 1–22. Referato-pranešimo rengimas (tema, aspektas, šaltiniai)[1].
3. Žodžių tvarkos tipologija. Tranzityvinės konstrukcijos žodžių tvarka; daiktavardinių junginių, adpozicinių junginių, lyginimo konstrukcijų ir prijungiamųjų sakinių žodžių tvarka.	2		2				**4**	**14**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Dryer, Word order, in: Shopen ed. 2007, *Language Typology and Syntactic Description* 1, 61–73. Referato-pranešimo rengimas (šaltinių medžiagos analizė, pranešimo skaidrių ir / ar

[1] Referatas-pranešimas gali būti rengiamas ir vėliau, čia numatomas anksčiausias šio darbo atlikimo laikas, paskirstytas į dvi dalis (šioje ir tolesnėje eilutėje).

									kitos medžiagos ruošimas).
4. Žodžių ryšių žymėjimo tipologija. Subjekto ir objekto skyrimas, jų žymėjimo strategijos (akuzatyvinės ir ergatyvinės kalbos, dalinis ergatyvumas (angl. *split ergativity*)).	3		2				**5**	**13**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Tallerman, *Understanding Syntax*, 2015, 188–189, 193–201.
5. Kontrolinis darbas			1				**1**	**16**	Žinių sisteminimas, rengimasis kontroliniam darbui
6. Priklausomybės žymėjimas pagrindiniame ir priklausomajame dėmenyje.	1		2				**3**	**8**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Tallerman, *Understanding Syntax*, 2015, 130–143, 208–216.
7. Gramatinių kategorijų tipologija. Gramatinės kategorijos ir reikšmės samprata, gramatikalizacija. Pagrindinės gramatinės veiksmažodžio kategorijos (laikas ir veikslas, nuosaka ir evidencialumas)	2		2				**4**	**8**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: pasirenkamas priklausomai nuo auditorijos interesų (iš veiksmažodžio gramatinių kategorijų temos).
8. Pagrindinės gramatinės daiktavardžio kategorijos (giminė, skaičius, linksnis, apibrėžtumas).									Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: pasirenkamas priklausomai nuo auditorijos interesų (iš daiktavardžio gramatinių kategorijų temos).
9. Gramatinių kategorijų raiškos įvairovė. Fonetinė tipologija. Fonetikos vienetai ir reiškiniai (skiemens sandara, fonemų ir prozodemų rinkiniai). Žodžių darybos ir leksinės tipologijos klausimai.									Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Bickel, Nichols, Inflectional morphology, in: Shopen ed. 2007, *Language Typology and Syntactic Description* 3, 180–193.
10. Arealinė tipologija, Baltijos kalbų arealas.		1					**1**	**8**	Paskaitose rekomenduojama literatūra. Seminaro skaitinys: Koptjevskaja-Tamm, Wälchli, 2001, The Circum-Baltic

									languages: An areal-typological approach, in: Dahl, Koptjevskaja-Tamm, *The Circum-Baltic Languages: Typology and Contact*, 650–656, 704–709, 715–723.
11. Savarankiškas ruošimasis antrajam kontroliniam darbui. Antrasis kontrolinis darbas (sesijos metu).							**1**	**16**	
Iš viso	16		16				**32**	**101**	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
I kontrolinis darbas	50	Semestro vidurys	10 balų – 95–100 % gerai atliktų užduočių, mažesni balai kinta kas 10 %
II kontrolinis darbas	50	Galutinių atsiskaitymų sesija	10 balų – 95–100 % gerai atliktų užduočių, mažesni balai kinta kas 10 %
Referatas-pranešimas	įskaita[2]	Nuo semestro pradžios iki II kontrolinio darbo (imtinai)	Pranešimai gali būti 2 tipų. Jie įskaitomi, jei: 1) pristatoma pasirinkta mažiau žinoma kalba ir tinkamai komentuojamos jos tipologinės ypatybės (atsižvelgiant į kurso metu nagrinėtą ar kitą tipologinę literatūrą), pateikiami ir tinkamai komentuojami pavyzdžiai; 2) tipologinio pobūdžio straipsnis pristatomas kvalifikuotai (atsižvelgiant į kurso medžiagą ir jos kontekstą), pateikiami ir tinkamai komentuojami pavyzdžiai.
Šio dalyko užduotyse ir atsiskaitymuose generatyvinio dirbtinio intelekto (GDI) įrankiai gali būti naudojami tik pagalbinėms reikmėms, aiškiai nurodant jų panaudojimo apimtį ir pobūdį. Visais atvejais vadovaujamasi Filologijos fakultete priimtomis GDI naudojimo gairėmis ir etiško elgesio principais. Pažeidę (-usios) šias nuostatas studentai (-ės) prisiima atsakomybę, numatytą Vilniaus universiteto teisės aktuose.			

Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Timothy Shopen (ed.)	2007	*Language Typology and Syntactic Description* 1–3; straipsniai: Schachter, Shopen, Parts-of-speech systems, vol. 1, 1–22; Dryer, Word order, vol. 1, 61—73; Timberlake, Aspect, tense, mood, vol. 3 280—333; Dryer, Noun phrase structure (Articles, The notion of ‘determiner’, Demonstratives), vol. 2, 152–163; Bickel, Nichols, Inflectional morphology, vol. 3 180–193.	1–3	Cambridge: Cambridge University Press

[2] Jei neatsiskaitoma, galutinis pažymys mažinamas dviem balais.

Martin Haspelmath, Matthew S. Dryer, David Gil, Bernard Comrie (eds.)	2008	*The World Atlas of Language Structures Online*, straipsnis: Comrie, Alignment of Case Marking (ch. 98—99).		Munich: Max Planck Digital Library, http://wals.info
Martin Haspelmath, Ekkehard König, Wulf Oesterreicher (eds.)	2001	*Language typology and language universals*, straipsnis: Corbett, Number, 816–831.		Berlin, New York: Walter de Gruyter
Maggie Tallerman	2015	*Understanding Syntax*, skyriai ir jų dalys: 130–143, 188–189, 193–201, 208–216.		London: Hodder Arnold
Greville G. Corbett	1991	*Gender*, skyriaus dalis: 7–32.		Cambridge: Cambridge University Press
Barry J. Blake	2001	*Case*, skyrių dalys: 1–17, 155–160.		Cambridge: Cambridge University Press
Dahl. Ö., M. Koptjevskaja-Tamm (eds.)	2001	*The Circum-Baltic Languages: Typology and Contact*, Vol. 2: Koptjevskaja-Tamm, Wälchli, The Circum-Baltic languages: An areal-typological Approach, 650–656, 704–709, 715–723.		Amsterdam: Benjamins
Papildoma literatūra				
Timothy Shopen (ed.)	2007	*Language Typology and Syntactic Description*, straipsniai: Andrews, The major functions of the noun phrase, 164–180; 180–188; 193–197; Corbett, Gender and noun classes, 241–279	1–3	Cambridge: Cambridge University Press
Martin Haspelmath, Matthew S. Dryer, David Gil, Bernard Comrie (eds.)	2008	*The World Atlas of Language Structures Online*, Word order (įvairūs skyriai); Dahl, Velupillai, Perfective / Imperfective Aspect, The Past Tense, The Perfect (ch. 65, 66, 68); van der Auwera, Lejeune, The Morphological Imperative, The Prohibitive (ch. 70—71); van der Auwera, Dobrushina, Goussev, Imperative-Hortative Systems, The Optative (ch. 72—73); van der Auwera, Ammann, Situational Possibility, Epistemic Possibility, Overlap between Situational and Epistemic Modal Marking (ch. 74—76); de Haan, Semantic		Munich: Max Planck Digital Library, http://wals.info

		Distinctions of Evidentiality, Coding of Evidentiality (ch. 77—78); Corbett, Number of Genders, Sex-based and Non-sex-based Gender Systems, Systems of Gender Assignment (ch. 30—32); Haspelmath, Occurrence of Nominal Plurality (ch. 34); Iggesen, Number of Cases (ch. 49); Dryer, Position of Case Affixes (ch. 51); Dryer, Definite Articles, Indefinite Articles (ch. 37—38); Comrie, Numeral Bases (ch. 131); Kay, Maffi, Number of Basic Colour Categories (ch. 133); Bickel, Nichols, Fusion of Selected Inflectional Formatives (ch. 20).		
Martin Haspelmath, Ekkehard König, Wulf Oesterreicher (eds.)	2001	*Language typology and language universals*, straipsniai: Anward, Parts of speech, 726–735; Sasse, Scales between nouniness and verbiness, 495–509; Primus, Word order typology, 855–873; Lindstedt, Tense and aspect, 768–783; Himmelmann, Articles, 831–841		Berlin, New York: Walter de Gruyter
Maggie Tallerman	2015	*Understanding Syntax*, pasirinktinai pagal temas		London: Hodder Arnold
Vladimir Plungian	2010, 2011	*Gramatinių kategorijų tipologija*, pasirinktinai pagal temas	1–2	Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, asociacija „Academia Salensis“

Atnaujinta: 2026 m. lapkričio 3 d.